

Факултет „Авиационен“
Вх. № СЕР-22-815 /21.05 2018 г.
от 15

НАЦИОНАЛЕН ВОЕНЕН УНИВЕРСИТЕТ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“

5006 гр. В. Търново, бул. „България“ № 76

РЕЦЕНЗИЯ

От полк. проф. д.в.н. Димитър Илиев Недялков

ВА „Георги Ст. Раковски“ гр. София

Област на висшето образование: 9. „Сигурност и отбрана“;

Професионално направление: - 9.2. „Военно дело“;

Научна специалност: - 05.12.01. „Организация и управление на Въоръжените сили“;

за научните трудове на подполковник д-р Мануш Петков Христов, главен асистент в катедра „Тактика, въоръжение и навигационна подготовка“ във факултет „Авиационен“ при НВУ „Васил Левски“, участник в конкурс за военнослужещ за заемане на академична длъжност „доцент“ по научна специалност „Организация и управление на въоръжените сили“, професионално направление 9.2. „Военно дело“ от област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“, за нуждите на катедра „Тактика, въоръжение и навигационна подготовка“ на факултет „Авиационен“ на НВУ „Васил Левски“ по учебните дисциплини: „Обща тактика“, „Огнева подготовка“, „Военна топография“, „Щабни процедури и работа на щабове“, „Тактика на родовете войски“, „Военна история“, „Курс оцеляване“, „Устави и строева подготовка“, „Лидерска подготовка - III част (Тактическо лидерство - компетентности, дейности и тактическо оцеляване)“

Конкурсът е обявен със заповед на Министъра на отбраната №ОХ-42/15.01.2018 г. и обнародван в държавен вестник - бр. №17/23.02.2018 г.

Съставът на Научното жури е отдаден в Заповед №РД-02-498/04.05.2018 г. на Началника на НВУ „В. Левски“.

Документи за участие в конкурса в предвидения от закона срок е представил само един участник - подполковник д-р Мануш Петков Христов, главен асистент в катедра „Тактика, въоръжение и навигационна подготовка“ във факултет „Авиационен“ при НВУ „Васил Левски“.

С решение съгласно Протокол - рег. №2055/25.04.2018 г. от заседание на Комисията за проверка на документите и допускане до конкурс на кандидата, подполковник д-р Мануш Петков Христов е допуснат до участие в конкурса.

Единствен кандидат в конкурса - подполковник д-р Мануш Петков Христов е главен асистент в катедра „Тактика, въоръжение и навигационна подготовка“ във факултет „Авиационен“ на НВУ „Васил Левски“.

Научноизследователската и преподавателска дейност на кандидата в конкурса подполковник д-р Мануш Петков Христов е насочена основно в областта на разширяване на научното познание за миналата и настояща бойна дейност на ВВС и на БА.

Актуалността на разработвания от подполковник д-р Мануш Христов в предложените за рецензиране за участие в конкурса трудове проблем в научно и научноприложно отношение произтича от необходимостта да бъде разширено системното научно знание за взаимовръзката между натрупания боен опит от БА и основно този на Въздушните войски, с оглед неговата приложимост към настоящите и бъдещи задачи, които предстоят за решаване от БА и по конкретно от ВВС.

Приносите в извършените научни изследвания от кандидата в конкурса способстват за повишаване познанията за натрупания боен опит и неговата критична оценка спрямо аналогични ситуации към днешния и

утрешния ден. Конкретно вниманието е съсредоточено в следните основни насоки: за най-важните аспекти в развитието на тактиката на пехотния бой под въздействието на новите оръжия в пехотата и артилерията като скорострелната пушка и артилерия; за неocenимата роля и значение на самоокопаването в хода на настъпателния и отбранителния бой; за предназначението, отговорностите и ролята на Маршевите формирования за разгрома на противника; приноса на аеропланните отделения за обогатяване схващанията за съвременното използване на самолета като бойно средство в хода на действията им на Източно тракийския оперативен театър и в района на Проливите; усвояването на бойния опит от съвместната дейност със съюзника в хода на коалиционни действия; за същественото значение и влияние на изграждането на летищната мрежа и летищната инфраструктура върху бойната дейност на войските; проблемите в тактиката на Въздушните войски и съвременната ѝ интерпретация; за съдържанието и основните насоки на подготовката на ВВС; за приноса на създадените специализирани формирования като Изстребителната школа за висш пилотаж и Юнкерския учебен орляк за подготовка на летателен състав за Въздушните войски и др. Анализирани са положителните и отрицателните страни на изследвания опит в подготовката на юнкерите летци и на отделните родове войски и родове авиация и са направени препоръки за усъвършенстване на системата за подготовка и за управление на войските в динамично променящата се среда за сигурност.

Научно приложната стойност на предложените за рецензиране трудове от подполковник д-р Мануш Христов е съсредоточена върху

разширяването на теоретичните познания за механизмите на възникване и развитие на проблемите в развитието на тактиката на пехотния бой и на тактиката на ВВС, на взаимодействието между родовете войски и родовете авиация в условията на реални бойни действия, на аналогията, сходствата и различията в съдържанието на изпълняваните задачи и между условията, в които се осъществяват трансформационните процеси в миналата и настояща дейност на войските, както и сложните дипломатически условия, в които се налага изграждането на Въздушните войски като елемент от военната мощ на страната.

Чрез своята научноизследователска и научно приложна дейност кандидатът, подполковник д-р Мануш Христов разширява обхвата на въздействие, оказван от научната теория и практика върху съвременните схващания за водене на бойни действия като целенасочено създава условията за специфично допълване, взаимодействие и взаимовръзка между проблемите на тактиката и военноисторическото познание като неизчерпаем източник на боен опит.

1. Кои трудове от представените от кандидата се приемат за оценка от рецензента.

Участникът в конкурса - гл. асистент, подполковник д-р Мануш Христов е автор на 17 публикации (от които всички авторски) в общ обем от 635 страници.

Списъкът с предоставените ми за рецензиране материали съдържа - 17 заглавия от 635 стр.

Посочените заглавия са разпределени както следва:

Публикации в страната:

- 1 монография – 355 стр.;

- Доклади от участие в научни конференции на национално и регионално ниво – 11 бр. – 219 стр.;

Научни съобщения (в специализиран международен печат) – 1 бр. – 3 стр.

Доклади на международни научни конференции - 4 бр. – 58 стр.

Количеството на представените за рецензиране публикации е представително и оценявам като напълно достатъчно за участие в конкурс за академична длъжност „доцент“ в НВУ „В. Левски“ - гр. Велико Търново.

Кандидатът е възприел принципа за хронологично представяне на трудовете си за рецензиране, поради което се следва същата логика и в настоящата рецензия.

2. Обща характеристика на научно-изследователската, научно-приложната и педагогическата дейност на кандидата. В кои научни области и проблеми кандидатът е работил и продължава да работи.

Представените за рецензиране трудове на гл. асистент, подполковник д-р Мануш Петков Христов са в областта и проблематиката по специалността на конкурса за „доцент“ в област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление - 9.2. „Военно дело“, научна специалност „Организация и управление на въоръжените сили“, учебни дисциплини: „Обща тактика“, „Огнева подготовка“, „Военна топография“, „Щабни процедури и работа на щабове“, „Тактика на родовете войски“, „Военна история“, „Курс оцеляване“, „Устави и строева

подготовка", „Лидерска подготовка - III част (Тактическо лидерство - компетентности, дейности и тактическо оцеляване)“

Публикациите са представени както следва: в специализирани научни издания с редколегия: - сп. „Военно исторически сборник“; сборник на Военноисторически музей - Плевен; както и в международно специализирано издание - списание на Европейските военноисторически групи и в сборници с доклади от научни конференции.

Стилът на кандидата е академичен, задълбочен, разбираем, последователен и достъпен.

Научноизследователска дейност

Основните приноси на кандидата са с научен и научно приложен характер и могат да се обобщят в няколко основни тематични области:

- **генериране на нови знания** в сектора за сигурност и отбрана – трудове - №1, 8, 10, 12, 13, 14, 16

Централно място в посочените и рецензирани трудове в тази тематична област принадлежи на: №1 - монография „Развитие на тактиката на ВНВВ през Втората световна война и съвременната □ интерпретация“

- **доразвиване на теорията и практиката** на научните изследвания

- В хода на изследванията е разкрит и обоснован значително широк спектър от критерии, които съдействат за формирането на многостранна оценка за очертаване ефективността на заделения за участие боен потенциал при изпълнение на възложените бойни задачи - труд №1, №12, №16, №17;

Доказана е необходимостта от въвеждането на качествено нови подходи при оценка на загубите в личен състав и авиационна техника, понесени от съюзническата авиация и в бойните действия срещу Вермахта. Внедряването му съдейства за обективна оценка на факторите и обстоятелствата, при които са понесени загубите. (Трудове №1, №12, №16, №17)

Заслуга на изследванията е и доказване на значимостта на системата за обучение и влиянието ѝ върху качеството на бойната подготовка. Доказани са и са популяризирани неocenимите приноси на прилагането на курсовете за интензивна летателна дейност в миналото и на настоящия етап, както и на развърнатите учебни формирования за подготовка на кадри. В центъра на вниманието напълно заслужено е поставена Изтребителната школа за висш пилотаж и нейната водеща роля за усъвършенстване летателното майсторство на бъдещите въздушни защитници; обучението на юнкерите летци във ВНВУ; в Юнкерския учебен орляк и основните насоки в подготовката на войските в периода 1939-1943 г., както и приноса на летище „Каменец“ за обучението на курсанти в периода 1955-2006 г. (Трудове №1, №2, №4, №7, №11, №15)

Открити са и са въведени в обръщение нови архивни единици, които хвърлят светлина върху важни факти и събития от бойния опит на формированията. (Трудове №1, №2, №6, №10, №16, №17)

- създаване на стройна система от теоретични обобщения и предложения за установяване на връзката между миналата и настояща дейност на войските в следните аспекти: очертаване на основните насоки и тенденции в подготовка на състава; разкриване мястото и ролята на

изградената стройна система от военно учебни формирования; представяне и доказване актуалността на интензивната летателна дейност; разкриване общите черти и различията в изпълняваните задачи; систематизиране и представяне на очерталите се характерни проблеми и трудности в ежедневната дейност; анализиране на механизмите за организиране на взаимодействието; доказване значимостта на бързото и своевременно усвояване опыта на съюзника и др. – трудове №1, №2, №4, №7, №15. В посочените публикации отново изпъква водещата роля на монографичният труд на тема „Развитие на тактиката на ВНВВ през Втората световна война и съвременната □ интерпретация“.

- генериране на нови идеи - Централно място заема убеждението за осмисляне сходствата аналозиите и различията в бойната практика на Въздушните войски и настоящата и бъдеща дейност на ВВС - трудове №1, №2, №4, №7, №8, №11, №12, №15

Оценка на педагогическата подготовка и дейност на кандидата

Преподавателската дейност на кандидата обхваща както обучение в двете образователни квалификационни степени на висшето образование (бакалавър и магистър) и така също за повишаване квалификацията на специалисти.

Подполковник д-р Мануш Христов преподава в ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ по следните учебни дисциплини: „Обща тактика“, „Огнева подготовка“, „Военна топография“, „Щабни процедури и работа на щабове“, „Тактика на родовете войски“, „Военна история“, „Курс оцеляване“, „Устави и строева подготовка“, „Лидерска подготовка - III

част (Тактическо лидерство - компетентности, дейности и тактическо оцеляване)"

От направената справка за годишната аудиторна учебна заетост се вижда, че подполковник д-р Мануш Христов има много висока аудиторна заетост, което удовлетворява изискванията на Заповед №ОХ-512/14.08.2004 г. на Министъра на отбраната на Република България.

Предложените трудове са подходящи за обучение на курсанти, специализанти и докторанти.

Категорично се налага убеждението, че е продължена работата на подполковник д-р Мануш Христов по темата на неговата докторска дисертация: „Участие на Българските Въздушни войски във Втората световна война - 1941-1945 г.” Видно е, че тази тема фигурира като централна или като аспект в част от публикациите последвали защитата на дисертацията - трудове - №2, 4, 5, 6, 11, 12, 15, 16, и 17.

Този факт сам по себе си красноречиво свидетелства за постоянството на научните интереси на кандидата за академичната длъжност „доцент” - подполковник д-р Мануш Христов в научната област на конкурса, намерили отражение в неговите публикации.

Нормативна област.

Съдейки по предоставената информация се оформя убеждението, че кандидатът взема активно участие при разработване на учебни планове и програми и на други нормативни документи, свързани с процеса на обучение във факултет „Авиационен“ на Националния военен университет „В. Левски”.

Едно от най-големите достойнства на рецензираните научни трудове на кандидата в конкурса - гл. асистент подполковник д-р Мануш Христов, е предложението за изучаване, осмисляне и прилагане на поуците от положителните и негативни тенденции в бойната практика в един широк времеви диапазон.

4. Основни научни резултати и приноси

Основните приноси на кандидата - подполковник д-р Мануш Петков Христов са с научен и научно приложен характер и могат да се обобщят в следните направления: - научноизследователска дейност; преподавателска дейност; контролна дейност и нормативна област.

Научни приноси:

- Генерирани са нови знания и умения в сектора за сигурност и отбрана чрез представената завършена научно теоретична концепция относно развитието на тактиката на Въздушните войски и нейната съвременна интерпретация – труд - №1;

- Разширено е научното знание чрез детайлен анализ на факторите, оказващи влияние върху развитието на тактиката на пехотния бой и на системата за подготовка на войските – трудове - №1, №2, №3, №4, №7, №11, №13, №14, №15;

- Изследвани, развити и представени са предназначението, статута и ролята на Маршевите формирования за подготовката на състава и постигане на победа в хода на бойните действия. Научните изследвания за тях липсват, което очертава значимостта на анализа, осъществен в труд №10

- Разкрити са в процеса на научното изследване неоспорими данни, които налагат корекции в съществуващите постановки за понесените загуби в бойните действия на 30 март и 17 април 1944 г. за отразяване на въздушните удари срещу София - труд №1

- От различни източници е събрана многопосочна информация за летците, отдали живота си за родината, която е анализирана, прецизирана и систематизирана. Изготвените сведения с конкретни данни за датата, мястото и обстоятелствата на гибелта им отговарят на отдавна назрялата необходимост имената им да станат достояние на потомците - труд №1

- Очертани са основните периоди в развитието на тактиката на Въздушните войски като всеки един е представен със съществените си характеристики труд №1.

Научно-приложни приноси:

Доразвити са теорията и практиката при оценка на ефективността на проявление на бойния потенциал в хода на проведените въздушни и противовъздушни боеве в небето на България. Акцентът е поставен върху анализа на съдържанието на бойните задачи, броя на успешно проведените атаки, съотношението на силите и др. от страна на воюващите – трудове - №1, 12, 16, 17.

Безспорна е значимостта на труд №1 - Изучена, осмислена и доказана е приложимостта на придобития опит от българските Въздушни войски към новите условия на обстановката и спрямо предизвикателствата, пред които ще бъдат изправени ВВС на един настоящ или по-късен етап. Установено е и е доказано, че в по-голямата си част задачите, които са

изпълнявани от Въздушните войски, стоят на дневен ред и пред ВВС, като се посочват конкретните корекции в тяхната формулировка и съдържание.

- На базата на проведения всестранен анализ на бойния опит, са систематизирани и изведени основните проблеми, възпрепятстващи развитието на тактиката, с оглед аналозиите им в ежедневната учебно-бойна дейност на съвременните български ВВС.

- Като цяло, съдържанието на труда създава една основа за обогатяване на практическите знания и умения на командния състав при решаване на задачите за организационното изграждане и управление на ВВС, оптимизиране на структурата и управлението, а също така подготовката и обучението за участие в операции от различен характер.

Представените за рецензиране научни трудове представляват едно предизвикателство за научната общност, която се ангажира с изследване на проблемите на националната сигурност заради убеждението на автора за наличието на закономерности и връзки между бойния опит на войските и ежедневната учебно-бойна дейност на настоящия етап. Тази своя убеденост той отстоява като развива и прилага един нов подход, чиято основна характеристика е свързана с пречупване и осмисляне проблемите на настоящето през призмата на миналото.

5. Оценка на значимостта на приносите за науката и практиката.

В предоставените ми за рецензиране материали е видно приложение на резултатите от научноизследователската и нормативна дейност на кандидата - подполковник д-р Мануш Христов.

6. Оценка в каква степен приносите са дело на кандидата

Подполковник д-р Мануш Христов е самостоятелен автор в представените публикации.

7. Критични бележки за рецензираните трудове

Към представените за рецензиране материали могат да се отправят и някои критични бележки:

- в оформянето на част от трудовете има допуснати редакционни грешки и повторения;

- забелязват се и някои грешки, допуснати в оформлението на текста и неговата последователност. Те не намаляват научната стойност на публикациите, но отвлечат вниманието и влошават възможностите за концентрация върху съдържанието;

- липсват издания в чуждестранен печат с импакт фактор;

Посочените пропуски носят технически характер и не намаляват стойността на резултатите, постигнати от подполковник д-р Мануш Христов. Те не поставят под съмнение, способността му да разработва самостоятелно и в екип въпроси, свързани с проучване на важни за теорията и практиката проблеми на формированията от ВВС.

8. Лични впечатления и други въпроси, по които рецензентът счита, че следва да вземе отношение.

Познавам подполковник д-р Мануш Христов, като един от изявените научни изследователи и водещи преподаватели в научно предметната област на провеждания конкурс. Той непрекъснато полага усилия за развитие на научното знание във военното дело като водещо в изграждането и развитието на съвременни и боеспособни ВВС, готови да отговорят на предизвикателствата на динамичната реалност.

Изразявам мнението, че трудовете са самостоятелно дело на кандидата и успешно защитават претенциите за научни и научно приложни приноси.

9. Заключение

Предоставената от кандидата в конкурса главен асистент, подполковник д-р Мануш Петков Христов документация и научни публикации отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение и точкова оценъчна система на показателите за заемане на академична длъжност „доцент“ по дейности и показатели на „Правилника за подбор, развитие, оценка и атестиране на академичния състав в НВУ „Васил Левски“.

Оценката ми за научните трудове на главен асистент, подполковник д-р Мануш Петков Христов, единствен участник в конкурс за военнослужещ за заемане на академична длъжност „доцент“ по научна специалност „Организация и управление на въоръжените сили“, професионално направление 9.2. „Военно дело“ от област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“, за нуждите на катедра „Тактика, въоръжение и навигационна подготовка“ на факултет „Авиационен“ на НВУ „Васил Левски“ по учебните дисциплини: „Обща тактика“, „Огнева подготовка“, „Военна топография“, „Щабни процедури и работа на щабове“, „Тактика на родовете войски“, „Военна история“, „Курс оцеляване“, „Устави и строева подготовка“, „Лидерска подготовка - III част (Тактическо лидерство - компетентности, дейности и тактическо оцеляване)“ е „положителна“.

10. Оценка на кандидатите

Предлагам на уважаемото Научно жури по конкурса да класира кандидата, главен асистент, подполковник д-р Мануш Петков Христов и да предложи на факултетния съвет при факултет „Авиационен“ на НВУ „В. Левски“ да бъде избран и да заеме академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.2. „Военно дело“, по научна специалност 05.12.01. „Организация и управление на въоръжените сили“ в катедра „Тактика, въоръжение и навигационна подготовка“ на факултет „Авиационен“ на НВУ „Васил Левски“ - гр. Велико Търново.

18.05.2018 г.

Рецензент Полк. проф. д.в.н.

(Димитър Недялков)